

ШУМАДИЈКА,

ЛИСТЪ ЗА

КЊИЖЕВНОСТЪ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издатель Любомиръ П. Ненадовићъ.

ТЕЧ. IV.

Овај листъ излази вторникомъ и петкомъ. Цѣна му е за три мѣсеца 4 цванцика.

№ 49.

Ж И В О Т Ъ.

Чуданъ ли е овај животъ
На бѣломе свѣту,
Човекъ леѣе као пчела
По шареномъ цвѣту.

Надежда му данасъ миле
Сѣйне куле ствара,
Невидиме сутра силе
Рука све обара.

Цвѣтъ дѣвица данасъ сади,
Нѣгуе, залива,
Сутра майка вѣнацъ гради,
И сузе пролива: —

Она дѣва, коя цвѣѣ
Негуе, залива,
Данасъ ладна, нит' се креѣе, —
Мртвуй санакъ снива.

Юнакъ данасъ подскакуе,
Добра дору яше,
Чврсто мишцомъ измахуе,
Димнескоу паше;

Сутра дору еду вуци
Гдѣ у шуми густой,
А юнака колу Турци,
У тамници пустой!

Вес'о отацъ сузе лие,
Добью е синца,
Ал' веселя сутра није,
Нема му единица.

Садъ трговацъ задовољно
Поредъ мора шета,
Садъ му благо неизбројно
Прождре бура клета.

Владаръ гордо сматра, брон
Редове войника,

Но у пољу Марса стои
Смртъ, чудна облика:

Войникъ пада, редъ се рони,
Ужасъ све обвлада!

Чудна јада! Поморъ гони,
И цара савлада!

Ф. Н. Г.

МОРСКІЙ РАЗБОЙНИКЪ.

(продужено)

„Ужасна слутња при тимъ речма проѣ ми крозъ главу; я се пригнемъ, къ Селми, као да бы е хтела сакрити, и примѣтимъ да се миче. Једна Селма садъ се дигне, одъ еданпутъ е свестъ и снагу опетъ добила. Она погледа око себе, и видивши Антара, стропишта се опетъ съ ужасномъ врискомъ на бродъ.“

— „Шта то значи?“ — запыта Антаръ капетана, трудећи се у исто време, да Селму исправи.

— „Заръ я знамъ?“ — одговори капетанъ.

„Селма е, кадъ се Антарова рука нѣне дотакне, скочила, као да ю е усіяно гвозђе дирнуло. — „Бежи!“ викала е; „разбойниче! убицо! ђаволе! Ты немашъ никаквогъ права нада мною!“ —

„Антаръ стане као громомъ пораженъ. — „Ко е ова жена? Нѣнъ стасъ, нѣнъ гласъ опоминю ме на Селму; но то е немогућно — моя жена —“ —

— „Нѣгова жена! — Я нѣгова жена! Лизбето, е л' да я санямъ? Овај ужасный человекъ, није Антаръ — па опетъ — та видила самъ га съ крвавимъ ножемъ — дивлѣгъ као крвожедну хиѣну — и оно е было Антаръ — а я — нѣгова жена? Ха! Проклетъ было!“ —

— „Освести се Селма! грозница те збунила. Ты си болестна!“ —

— „Болестна, кажешъ Антаре? Не, мени е добро!“ — одговори она у највећемъ гнѣву.“

„И заиста нѣно е станѣ было сумнително; очи нѣне севале су страшномъ ватромъ; неко време сматрала ме у-коченимъ очима, затимъ повикне напрасно: — „Дете мое! дайте ми мое дете! да га одъ овы убица сакри-емъ!“ —

„Антаръ уздркти, и хтедне іошь єданпутъ Селму са снажнимъ своимъ руками обуватити, но ова почне гротомъ се смеяти, и изъ недара свои извуче оштаръ двосечаць, да га у безчувствено срце тогъ, негда любљногъ мужа забодє. Антаръ поблєди, и брзо є счєпа тако яко за руку, да є она страшно вриснула; затимъ почне опетъ ясно се смеяти — тай смей быо є првый знакъ нѣлогъ безумія. Већ є была паметь изгубила. Съ найвећомъ мукомъ савладаю є и у собу одведу. Мене Антаръ о нѣномъ и момъ полазку испита, и већ самъ на нѣговомъ лицу читала, мою смртну прєсуду. Признамъ све, што самъ годъ знала, затимъ будемъ безъ далѣгъ пытаня у найдолнѣ место у лаћи затворена.“

„Дуго време пловила смо докъ напоследку неознамъ, да ћемо у Аѳрици на суво изићи. Я се више ничєга бояла нисамъ, еръ се ничєму нисамъ ни надала.“

„Антаръ дође опетъ къ мени, я самъ се къ свєму приправила. Онъ ме запыта, има ли каквє заклетвє, коя бы ме къ ћутаню принудити могла? я одговоримъ: — „Моя само воля може ме къ ћутаню принудити, друго ништа!“ —

— „Онда морашъ умрети!“ — рекне онъ потмулимъ гласомъ.“

— „А Селма, ваша несрећна супруга?“ —

— „Неговори о нѣой. Но можешъ се за ню богу молити.“ —

— „Дакле убїена! А ваше невино дете — шта ћете съ нѣимъ чинити?“ —

— „Шта се ты бринешъ? Найпре се твогъ живота тичє!“ —

— „Я се за себе нестрашимъ — но за любавъ детєта вашєгъ, чуйте ме! Заклинѣмъ вамъ се живимъ богомъ, — или лажнимъ вашимъ боговима — да ћу о ономъ ужасномъ догађаю ћутати, ако ми позволите, да детету вашємъ место матере будемъ.“ —

— „Добро! Ты си погодила, да я нисамъ више христїанинъ. Закуни ми се именовъ пророковимъ, да ћєшь оно, што си видила вѣчно затаяти!“ —

„Я се закунемъ.“

„Истогъ дана доплови наша лаћа у пристаниште алгирско. Текъ овде, у страшной овой морски разбойника држави, коя є морепловцима читава столѣтїя ужасъ задавала, одъ кое су се флоте шпаньолске и енглеске ужасавале; овде текъ дознамъ я, изъ когъ є извора Антаръ свое богатство и силу црпїо. Онъ, кога самъ я као сиромашногъ и мирногъ човека познала, быо є другъ оногъ страшногъ краля морски разбойника *Хоруна*, а саюзникъ *Чередины Барбаросє*.“

„После неколико месєцїй продужимо мы нашъ путъ натрагъ. Одъ оногъ часа мой є животъ само єдину цѣль имао, васъ, Арабєла, одъ несреће хранити.“

„Садъ знате све: Онай, когъ вы као оца вашєгъ почитуете, подъ именовъ донъ Дїєго єсть *Антаръ*, вашъ отаць истина, алъ ужасный человекъ. Онай пакъ, кои вамъ є данасъ као вашъ младоженя представљнѣ, єсть *Чередины Барбароса*, крвожедна хїєна! Страхъ и трепетъ морєпловаца. Оћете ли дакле у овой кући да останете, да

невѣста — или болѣ — робиня *Черединовогъ* харема будєте?“

„Милостивый боже! Дакле є истина, — мой отаць хтео ме є ономъ човеку предати, одъ чїєгъ самогъ лица самъ се я грозила?“

„Заръ є Селму одъ исте ужасне судбинє сачувати могао? Ону, коя га є осимъ свега любила?“

„Дакле нїє моя мати убїєна? Лизбето, говорите молимъ васъ!“

„Она живи — па ипакъ є више него мртва! као безумну доведу є у Барбаросинъ харемъ — іошь є тамо! То самъ текъ пре краткогъ времена дознала.“

(Далѣ слѣдує)

З А Т В О Р И.

(продужено)

У новїє време толико є идеа човєчности и практичности обладала, да већ државе и при казненнымъ затворима припознаю основе, да треба не само за животъ и здрављѣ сужногъ него и о томъ побринути се, да сужанъ по издржаню казни опетъ у друштво грађанско ступити и као поштєнъ человекъ живити може. Лєпо и добро озидани затвори, чистє, здравє, виднє, савѣжимъ воздухомъ и зими утоплѣнє себе, угоднє постєлѣ, удєсно одѣло, довольнє здравє ранє, движенѣ, радъ и одморъ сужны, обучаванѣ увѣри, моралу и полезнимъ радњама, побуђаванѣ у нѣима чувства чєсти, уредности и поштєногъ живота и т. д., на то одъ приликє тежє законодавства изображєны зємалє. Ово су порєдъ крѣпости зидова изискиваня свакогъ рода тамница. Но изъ исты узрока дужна є држава разнє стєпенє затвора построити. Особити су затвори за лакомислену и пороку наклону младежъ одъ 10—15, особити за младежъ одъ 15—20 и више година: то су управо заведєнїя, гдѣ се занемарєно или рђаво воспитанїє поправљє. Други су затвори за лакє, други за тежє полицайнє преступкє, други за дужникє, други опетъ за обтужєнє подъ испытошь стоеће, а други пакъ за кривцє на манѣ или на више година осуђєнє. Ако овє разликє неучинимо, онда судови и постоећа правица више штєтє народъ, но да му годє. Нарочито кодъ яки преступака нужна є особита позорливостъ при устроєню затвора, ако држава жєли, да се морално сасвимъ покварєни сужни поправе, а други изъ нуждє и лакомислїя сгрѣшивши порєдъ оны коначно непокварє.

Американци су првый коракъ у побольшаню овы државны незгода учинили. Одъ нѣи примє све европскє државє нову систему затвора, одъ кой поглавито два начина има, но кои се у главномє слажу. Ова два рода затвора зову се *обериский* (*auburn*) и *пенсилванский* (поправљнѣ доцнїє *филадельфїйский*), и разликую се поглавито у тому, што су порєдъ осталогъ кодъ єдногъ сужни међусобно свакадъ кодъ другогъ само ноћу одлучєни, што се по тому на радъ сужни кодъ єдногъ начина више мотри но кодъ другогъ, и што є и самъ планъ зданїя стога различанъ. Главна є цѣль свакогъ затвараня, да се съ єднє странє закону и судєйской прєсудѣ удовлетвори, а съ другє странє да се сужный не само излишно и прєдко закона неугнѣтава, него и за будућїй слободный жи-

вотъ грађанскій спреми. Ова цѣль опредѣлява потомъ десна е разный персоналъ заведенія, кои тако сѣди, да у сво уређенїи такovy затвора, кое овако прегледати можемо.

Прилично великій просторъ огради се якимъ високимъ зидомъ съ єднимъ излазкомъ, на коме се яка стража налази. У среди тогъ простора подигнуто є зданіе у разномъ, да рекнемо у рашлястомъ виду. Зданіе єданъ улазакъ према стражи, и пре него се ступи у одѣлнїи правы затвора, може се съ лева и десна изъ главногъ ходника ући у собе управителя и други званичника, у канцеларию, у собу приема, у куйну, у сале за ручанїи и радъ, у цриву, у болницу и т. д. На дну тогъ ходника према улазку налази се соба чувара, тако да свакиъ крозь ню прођи мора, кои оће у одѣлнїи затвора. Изъ саме те собе одваєю се ходници къ разнымъ рашляма или зрацима зданія тако, да чуваръ са сваки врата, крозь коя се у кои ходникъ улази, све затворе уздужъ прегледати може. У свакомъ ходнику съ лева и съ десна може се у млоге собице ући, у коима су осуђеници понаособъ затворени. Свакиъ сужанъ има свой креветъ и постелю съ чаршавомъ и ѣбетомъ, єдну столицу и асталъ и у зиду справу, изъ кое до две оке воде наданъ за разне потребе източити, и коя употреблїна опетъ крозь зидъ отицати може. Две су одушке начинїне, єдна надъ патосомъ друга подъ таваномъ за грянїи и вѣтренїи собе помоћу особиты справа, кое се у подруму налазе. На вратима наоди се єданъ удесанъ прозорчићъ, крозь кои чуваръ свакогъ сужногъ видити може, шта кои и кадь ради, безъ да га оваї види.

Да небы сужни єднако по собама чамили, радећи што или пишта нерадећи, начинїна су особита шеталишта, ако имъ нїе дозвољно, да се у скупу и заєдно по пространой авліи шећу, или што по авліи и баштираде, или потребну воду за заведеніе изъ бунара неистѣрую. У истимъ шеталиштама су такође међусобно одлучени тимъ, да се єданъ просторъ у авліи гвозденимъ шипкама окружи, а изъ средине круга се до те спољшић ограде зидови подигну, но тако да се исти у среди несаставе, него да ту толико мѣста остане, како бы се између свака два зида по єдна яка врата утврдити могла. Чуваръ крозь особитый ходникъ уведе поєдинце свакогъ сужногъ до средине, отвори му єдна врата, и оваї уће у просторъ (између два висока зида, за собомъ уска врата, предъ собомъ високу гвоздену ограду), кои є што се далъ иде све ширїй. Тако єдногъ по єдногъ потрпа чуваръ у свако одѣлнїи, па изъ оне средине крозь опетъ удесанъ прозорчићъ мотри на свакога, шта кои ради. Они се обично унутра по травн шећу и скачу, узъ гредице пужаю, преко конопаца и мотака преврћу и иначе гимнастично упражняваю, те да здрави и по могућству задовольни буду. После єдногъ сата чуваръ свакога опетъ у свою ћелию одведе.

Сужни имаю свою цриву, коя є у обзире сигурности особито уређена. Поредъ божествене литурגיע, коїой збогъ разновѣрства реће присуствую, слушаю сужни сваке недѣль христїанске придине односеће се чисто на добродѣтеланъ животь и пьново станї; иначе свакога посѣћава чешће нѣгове вѣре свештеникъ. Мѣсто за свештеника є у челу олтарь предъ, олтаромъ съ лева и съ

десна є разный персоналъ заведенія, кои тако сѣди, да у свештеника и у сужне гледати може. Сужни сѣде редомъ на некимъ клупама сваки у своемъ столу, гдѣ су тако ограђени, да никогъ више невиде до свештеника и персоналъ, ерѣ є сваки столъ окруженъ са свою страна, а и цѣломъ реду, кадь сѣдне, праметне чуваръ споля гвожђе єдно више колена да неможе устати. Они се єданъ по єданъ у столове шосаћую, па тако се и натрагъ воде.

Осимъ овога знаменито є іошъ кодъ таковогъ зденїа уређенїи трапезаріе, велике радїонице и малы радїоница, тамнице за упорне, леиѣ и лакомислене сужне, баште и справе за ложенїи у вѣтренїи свою соба.

(Далъ слѣдує)

ЗАЧИНЦИ.

Оклопъ неможе помоћи противъ вешала.

Коме є владика родъ, тай може брзо архимандритомъ постати.

Ако неможешъ бити попъ, а ты буди цривенякъ.

Свакиъ калуђеръ хвали свою светиню.

Оногъ коња, што найвише вуче, найвѣhma туку.

Орати а несеяти, читати а неразумевати, то є толико, коляко беспосленъ сѣдити.

Єдна ова вуне исто є тако тешка као и ока олова.

Што ближе идешъ попи, то све горе христїане налазишъ.

ДОМАЊИЙ ТЕАТОРЪ.

Жена. Зашто, човече, кадь попа очита молитву, а онъ свакадь каже: „примите мою малу молитву за велику.“

Човекъ. Ямачно зато, што є велика молитва скупля.

Кожїи. А где онога, господине, гдѣ опетъ проси; вы рекосте, да сте га за то юче на 10 дана затвора осудили.

Господинъ. Бсть истина, али човекъ положио 10 талира, па се одкупио одъ казни затвора.

РАЧУНСКЕ ЗАГОНЕТКЕ.

„Помози богъ, бако, са 100 гусака.“

— Богъ ти помогао, синко; сто бы было, да има іошъ оволяко и половина овога, и половина половине, и я сама да самъ гуска. — (Колико є было?)

Разрѣшенїи 1-ве загонетке у пр. брѣю.

2	7	6
9	5	1
4	3	8

ерѣ є

уздужъ: 2 и 9 и 4 = 15, 7 и 5 и 3 = 15, 6 и 1 и 8 = 15;
попреко: 2 и 7 и 6 = 15, 9 и 5 и 1 = 15, 4 и 3 и 8 = 15;
унакрстъ: 2 и 5 и 8 = 15, 6 и 5 и 4 = 15. Само 5 треба у среду метнути, а спољшић читаве редове можемо и испремѣштати, н. п.

4	3	8
9	5	1
2	7	6

или

6	7	2
1	5	9
8	3	4

или

8	3	4
1	5	9
6	7	2

или

8	1	6
3	5	7
5	9	2

и т. д.

Разрѣшенъ 2-ге заговетке у пр. броју. Разлика одъ 1 паре излази отудъ, што помѣшавши ябуке браћа оне скупе ѡвтинѣ а оне ѡвтинѣ скуплѣ даю, па кодъ оны више изгубе, но што кодъ овы добыю. Нека су имали 30 жуты ябука 3 за пару и 30 црвены 2 за пару; ако ѡй понаособъ продаю, изаћиће 25 пара, у скупу пакъ само 24 паре. На ову разлику наилазимо овако. Нека даю 5 за две паре, али свакадъ по 3 жуте и 2 црвене; кадъ узму већъ двадесету пару, онда ће бити све жуте продате, а остаће имъ 10 црвены; за овы 10 црвены ябука узеће у скупу продајући само 4 паре, а треба понаособъ 5 пара да узму. Старѣи братъ даюћи ѡвтинѣ свое ябуке, т. е. 2½ мѣсто само 2 ябуке за пару, узеће 12 пара мѣсто 15; млађѣи братъ даюћи скуплѣ свое, т. е. 2½ мѣсто 3 ябуке за пару, узеће 12 пара мѣсто 10; онаѣ е 3 паре изгубио, а овай само 2 паре добыю; дакле е губитакъ начисто 1 пара.

М Р В И Ц Е.

У хинескомъ брачномъ натихизису прва е заповѣсть: „жена нема на земљи другога бога, окромъ човека.“ Господъ една некѣи данъ рече, да е оно ямачно погрешено у печатњи, и да мѣсто „бога“ требало бы да стои „жавола.“

Еданъ запыта некога трговца, да му каже, шта е то, и какве су то „маске“ на балу. Овай му каже, шта е, а онаѣ му на то рече: „Па наше садашнѣ жене и девојке могу се безъ икаква трошка маскирати за балъ. Само нека се добро умѣю чистомъ водомъ, да сперу бѣлило и руменило и некъ ненавране косу и обрве, па ѡй нико неће познати.“

Учитель еданъ польске економѣе запыта свога ѣака, да му каже, кои су знаци најболѣ сорте магараца. Дѣте ѡје было бащъ тако тѣшто естественой повестници и скотоводству, зато обори главу доле и гледало е у земљу. Учитель повиче на нѣга лютито: „Шта гледашъ у земљу, гледай у мене!“

ДОМАЊЕ НОВОСТИ.

Алексицацъ 8. Юнѣ. Супругу г. І. Нѣйѣа, Рацуноводителя при ово-окр. суду, на путу у Баню са свое четворо дѣце стигне юче яка буица, занесе кола у матицу рѣке Моравице и хтѣде све подавити. Съ тешкомъ мукомъ спасу се изъ ове опасности мати съ двое мушке дѣце и кочишъ, друго двое женски, едно одъ 10—11, а друго одъ 3—4 године, съ колима и свимъ осталимъ стварима вода однесе. Дѣцу ютросъ мртву наѣну донели су овамо.

СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Князь Горчаковъ явля одъ 7. тек. м. изъ Севастополя: Непрѣтель е после врло жестокога пуцаѣа, кое е 24 сата трајало, и после врло ватренога бомбардираня юришю данасъ зоромъ на бастѣоне Корниловъ и нумера 1, 2 и 3. Свуда смога съ грдномъ нѣговомъ штетомъ убили. Французи су се повукли натрагъ, оставивши 600 зароблѣника у нашимъ рукама. Почемъ смо непрѣтеля убили, ватра е непрѣтельска престала. Одъ тога доба ништа новогъ.

— Аустрѣйско правительство рѣшило се, да са 140.000 мом. свою стоебу войску умања; ово е тецаѣ новчанѣй потѣрало наниже, но садъ после најновѣе вѣсти изъ Крима свачу опетъ дукати.

— *Восне Нов.* пишу: Сардинске войске предъ Севастопольомъ има досадъ 13.700 мом. 1200 коня, и 260 кола. У болницама польскимъ остало е 700 мом., одъ кой свакоѣи данъ нѣи 12 умре и то одъ колере и тифуса (врушце), кое болести при садашнѣй жеги и нездравимъ ячимъ испаренѣяма и другимъ саюзничкимъ войскама яко досађую.

— По царской желѣи купе се по Русѣи фондови за фамилиѣ кодъ Севастополя погинувши а и за еаме ранѣне.

— Еданъ скоро умршѣи баварскѣи званичникъ оставио е цѣло свое иманѣ одъ 3—400000 ф. универзитету минхенскомъ, да се отудъ младињи у лѣкарскимъ наукама обучаваю.

— Изъ *Петербурга* являю, да ће г. Фонтонъ, совѣтникъ рускога посольства у Бечу, у Хановеръ за посланика наименованъ бити.

— Како е садъ забранѣно изъ Пруске у Русѣю конѣ извозити, то се люди труде лукавствомъ забрану ову осуетити тѣмъ, да се као катранѣе обуку и катранъ на своимъ рѣвнимъ конѣима у Пруску дотѣраю; ту свое конѣ за болѣ промѣне и ове после у Русѣю претѣраю.

— Князь Горчаковъ явля изъ *Севастополя* одъ 4. т. м.: Бомбардиранѣ непрѣтельско е слабо, нашъ губитакъ умѣренъ; 1. Юнѣи отишла е непрѣтельска флота изъ Керча, оставивши ту 2000 мом. готово самы Турака као гарнизонъ; флота е юче дошла предъ Севастополь; иначе ништа новогъ.

— Енглеске н. *Делѣй Ниуезъ*, являю, да е Русѣима сама болестъ и то само у Севастополю 60.000 мом. сатрла! Ово е наравно двапутъ претерано. Коликѣи бы онда морао губитакъ саюзника бити, кои су се много ячимъ незгодама прошле зиме борили.

— Кральницу енглеску очекую у Паризу 1. Августа.

— *Ендел. белжъ* пише, да г. Пелсеѣ намѣрава уше Черне Рѣке заузети, па ма шта га то стало, ерѣ мнели, да ће тѣмъ добыткомъ княза Горчакова приморати къ одсудной битки у полю.

— *Загреб. Н.* являю: князь Данило е писмо едно одъ свога високога покровителя, цара Александра, примѣо, као одговоръ на честитанѣи и изьявлѣну оданостъ приликомъ, кадъ е царъ на престолъ ступио; писмо е пуно благонаклоности и милости царске према храбромъ црногорскомъ народу; а и народъ е то писмо съ највећомъ радости примѣо.

— *Ендел. белжъ* пише, да су саюзничке флоте по оба лама балтѣйскога мора већ почеле онако као и лане свуда палити и приватне лаѣе отимати.

Течаѣ новаца: [сребро 127; дукати по' 5 фор 51 кр ср. за банке.

Писма тичућа се „Ш у м а д и н к е“, молимо, да се адресираю на „Учредничество Шумадинке“, а не на „Учредника именовъ.“